ELEŞTİRME:

BİR TARTIŞMA ÖRNEĞİ

BESİM ATALAY

(Türk Dili) dergisinin 66 ıncı sayısında ve 347 inci sayfasında Bay Ömer Asımın bir yazısı var. Bu yazıda benim yanlışlarımdan söz ediyor. Sırayla onun yazısını, benim de cevaplarımı koyacağım.

1 — Bay Ömer Asım "yazar Arapçada belli bir nisbet şekli yoktur, diyor. Halbuki vardır. Bu (i) ile sağlanır" demektedir. Benim (Türkçe ile Arapçanın karşılaştırılması) adındaki eserimde bulunan ibare şöyledir. "Arapçada belli bir nisbet şekli yoktur. Bir çok kelimelerin nisbet hali kendine mahsus şekildir,,. şeklindedir. ben "Arapçada nisbet edatı yoktur. demedim ki Sayın Bay böyle söyleye. Evet Arapçada belli ve kesin bir nisbet şekli yoktur. Hadramut, Hadrami. ümeyye, emevi. Merv, mervezi oluyor. Benim söylemediğim bir sözü söylemiş gibi göstermek doğrumudur?

2 — Bay Ömer Asım "Türkçede nisbet şekli bellidir. Kelimenin sonuna bir (Li) getirmek yeter" Sadedindeki sözümü tenkit ederek "Halbuki Türkçede (Li) den başka bu görev bir çok ekler ve yollarla sağlanır." diyor. Arapçada nisbet iki türlüdür. Birisi hakiki nisbet, birisi de lafza ait nisbettir. Türk lafza ait olan nisbeti nisbet saymamışdır. Ekşimsi, ekşimtirek ve benzerleri gibi kelimelerde ilmen nisbet yoktur. Çünkü bu gibi yerlerde bir birine nisbet edilen, münasebeti bulunan iki varlık yoktur. Arapça ana eserlerden alınan bu yoldaki bilgiler obir yazımda uzunca anlatılmıştır.

3 — Yine deniyorki "Kürevi, ebevi)nin Türkçesi küreli, babalı mıdır?" Yukarıda söylemiştim, Türk bu gibi yerlerde nisbet anlamı görmez. Ve yine deniyorki Arabî, tanburî, şitaî.. nin Türkçeleri Araplı, tanburlu, kışlımıdır?. Arapça demek Arap Dili demektir. Tanburî, Tanbur üstadı demektir. Tanburcu demek düşüklüğü bildirir. Şitaî'nisbeti yanlıştır. Asıl Arapçada (Şitevî)dir. Şitaî yazanlar osmanlı yazarlarıdır. Bay Ömer Asımın yukardaki ibaresinde bulunan (Kürevî, ebevînin Türkçesi, küreli, babalı..) Sözümde geçen (Türkçesi) yerine, Türkçeleri dense daha doğru olurdu.

Aynı sahifede Bay Ömer Asım (Ekmi, edatmı) diye bir bahis daha açarak, benim (ekler ve kökler) adındaki kitabımda ekle edatı karıştırmış olduğumu yazıyor ve (Ancılayın, azalmak, sararmak gibi kelimeleri edat bölümüne almış. Sırası ile aynı nitelikte olan ancılayın çoğalmak, ağarmak gibi kelimeleri ek bölümünde göstermiştir) diyor.

Evet böyle yaptım. Ancılayın kelimesi bir benzetme edatıdır, başka bir kelime ile birleşirse anlam alır. Bu bakımdan edattır. Fakat (An, cı, layın) gibi eklerden meydana gelmiştir. Bu kelimedeki ekleri belirtmek yerinde bir işdir.

"Azalmak, sararmak, çoğalmak gibi kelimeleri ek bölümünde göstermiştir." demekle Bay Ömer Asım benim bu kelimelere (ek) demiş olduğumu söylemek istiyor. Böyle bir şey yoktur. Kitapta edat bahsinde bazı sıfatlara gelerek fiil yapan (Ar,al,er) gibi edatları sayarken bu fiilleri de getirmiştim. Yoksa bu fiillere (edat) dememiştim. Kitap meydandadır. Bu da gerçeğe uymayan bir şeydir.

DOYAMADIĞIM

Öpe okşaya sildi sabah rüzgârı
Yaprakları örten çiği
Gecenin nemli dumanı ile sarhoş
Kütür kütür can eriği
Yeşilcene güldü güneşe

Gül filizlerinde küçük bitler
Gül dalının renginde
Daha büyük bir iştah ile
Sabah sabah gül yerler

Saçının dağılıp örttüğü yastık
Konsa pencereye
Bütün çiçekler bahçede
Severekten alacaklar kokunu
Kendi kokuları yerine...

Arınmış bir ışıksın çevreme
Türkü olmuşsun dilime
Niçin doyamadığımı anladın değil mi
Seninle geçen aydınlık gecelerime...

İBRAHİM MİNNETOĞLU

"Yokluk bildiren (siz) hem edat, hem ek bölümündedir" deniyor. Hırsız, öksüz, tensiz gibi kelimelerde bu ektir. Çünkü kökle kaynaşarak bir tek kelime haline gelmiştir. Gönülsüz, yetkisiz gibi kelimelerde edattır.

"Daş ekine edat demiş" diyor. Evet bu kelime kardaş, bağdaş gibi kelimelerde ektir. Fakat (daş) kelimesini çözümlerken (da ile eşden) yoğrulmuş olduğunu söylemek gerektir.

İşbu ve değil kelimeleri edattır. Biri işaret biri de olumsuzluk edatıdır.

Bay Ömer Asım aynı yazısının sonunda (348) inci sayfada (Öğüt vermekmi, dikmekmi) başlıklı bir tenkiti daha var. Divani Lûgatin Birinci cildinin (117) inci sayfasında, Arapça bir kelimeyi öğütle çevirmiştim. Bunun dikmek olduğunu öne sürüyor. Bu itiraz bana, kitabın çıktığı sıralarda yapılmış, cevabı da verilmişti. Bunu temcit pilavı gibi ortaya atmaktan ne çıkar? Vaktiyle başkasının yaptığı bir tenkiti benimsemek doğrumudur?

İşimize gelelim. Kamus müterciminin de dediği üzere o Arapça kelimenin asıl anlamı hulus, iltiyam ve öğüttür. İki parçayı birleştirmek ve dikmek anlamı asıl değildir. Kelimenin asıl anlamı dururken feri alınmaz. Beni burada öğüt anlamına götüren bir tanık da, bu savın, ergene evlenmeyi tavsiye mahiyetinde olmasıdır-ki buda bir öğüttür. Ben bunu terceme ederken çok düşündüm. Bu kuvvetli tanıklar karşısında öğüt anlamını aldım. Çünkü Arapçada dikmek için ayrı bir kelime vardır.

Gerek yurdumuzda ve gerek yurt dışında bir çok bilgin zatlar bu kitabı tercemeye uğraşdılar. Yapamadılar. Tercememdeki çıkarmalar bunu göstermektedir. Üç ciltlik eski bir eserin çevrilmesinde yanlışlıklar olabilir. Yanlışlıkların düzeltilmesini ve bu günkü Lûgat tekniğine göre basılmasını Kurumdan rica ettim. Kabul etmediniz. Elbet bir gün bu işin kıymeti sizce de bilinecektir.